

לשיר ביחד

שירה משותפת היא אחד מסימני ההיכר של חגי האור, כאשר המוזיקה מתגלה כבעלת יכולת לקשור בין אדם לרעהו באופן ששום חילופים אחרים לא יכולים לעשות. האם יש כאן שיעור חשוב לקהילה?

נימרוד סמילנסקי פרידמן

לשיר יחדיו

תמי הרצברג (שתקיים שירה משותפת בפתיחת כנס "אדם עולם" הקרוב) מורה לשירה בסמינרי חינוך ולדורף מזה 15 מספרת: "למרות הוותק והמקצועיות שרכשתי בשנים האלה, כל שנה אני מופתעת מחדש. קבוצת סטודנטים אקראית, שלרוב הדבר היחיד המשותף להם הוא הרצון להכיר את ולדורף, ולרובם אין כל הכשרה, לא במוזיקה ולא בשירה, מתחילה לשיר, ובן רגע יש תחושה של ביחד, של קבוצה מאוחדת. גם אם יש ביניהם כאלה שמעולם לא שרו בקבוצה; וגם כאלה שיש להם אפילו התנגדות וחשש להשמיע את קולם, הכול מתמוסס אל מול הצלצול המשותף, ההרמוני, הביחד האנושי. סטודנטים אלה, שחוו הרמוניה כזאת, יבינו למה תוכנית הלימודים שלנו משופעת בשירה ובמוזיקה. שירה משותפת, תוך הקשבה רגישה להרמוניה, לאחדות, היא כלי חינוכי חשוב לילד המתפתח, וגם לנו המבוגרים, המבקשים לחיות חיי קהילה".

א יכות שונה לחלוטין מקבלת השירה האנושית כאשר האדם שר לפניו של אחר, לא כל שכן כאשר שני אנשים או יותר שרים יחדיו. נראה שיש צורך במילה אחרת לחלוטין כדי להבחין בין שירה שאדם שר לעצמו ובין שירה אשר מושרת בצוותא. שירת מקהלה מדגישה את ההבדל המשמעותי בין שירתו של היחיד לשירתם של הרבים, שכן היא מביאה עמה איכות מוזיקאלית שלא קיימת בקול אחד, היא מעלה על נס את ההרמוניה.

הרמוניה מוזיקאלית מצליחה להמחיש אידאל קהילתי, בו קולות שונים שפועלים מתוך מודעות לייחוד הקולי שלהם פועלים יחד בתיאום מושלם תוך הקשבה לעצמם ולחבריהם מצליחים ליצור איכות קולית חדשה לחלוטין. האם לא זה בדיוק מה שהיינו מבקשים מחיים בתוך קהילה, את היכולת לזהות את קולנו הייחודי, להצליח לבטא אותו באופן ברור בו בזמן שחברינו עושים את אותו הדבר? למה בשירה משותפת זה מצליח אבל בקהילה בדרך כלל לא?

צילום: ניקול מנגל

עצום ליצירת קשר, לטיפוח איכויות אנושיות וכמובן לא פחות מכך, לטיפוח המוזיקאליות שטבועה בכל ילד". אבל מעבר למשקל הרב אשר ניתן בחינוך למוזיקה כמטפחת ומעמיקה את הקשר האנושי יש למוזיקה, ולשירה המשותפת בייחוד, חשיבות גדולה מאוד להתפתחותו הרוחנית של הילד הצעיר.

איגוד המוזיקה העולמי של חינוך ולדורף (AWME) מתאר את תהליך ההתפתחות האידיאלי אשר בתוך בית הספר, בכיתה א', 'רענן' מעולמות הרוח, ממשיך הילד את התפתחותו כאדם. עם זאת בשלב זה הוא עדיין פתוח להשפעות חיצוניות. הוא חש את המוזיקה כמעטפת שפועלת עליו, מחלחלת ושרה אותו ולא להפך. שירה בסולם פנטטוני בעלת איכויות טבעיות, ראשוניות ושלמות מצליחות להביא את האיכויות המוזיקאליות המתאימות לכיתה זו. בשלב הזה, כלי נגינה משמשים רק כגוון מוזיקאלי ואינם לוקחים חלק בהרמוניה או בהכתבת הקצב כדי לתת לשירה את כל הבמה. הילדים שרים שירים על הטבע, על העונות ועל עולמם הקסום של הגמדים. תנועה, ריקוד ושירי משחק פונים לאותה איכות של נשימה, מהחוץ לפנינו, מההיקף למרכז, אשר מזינה את הילד מבחינה פיזית ונפשית. כאן כבר ניתן לראות את החשיבות הגדולה של השירה כצורה ייחודית של תקשורת.

רוח השירה

אבל למוזיקה, כפי שהיא באה לידי ביטוי בשירה המשותפת, יש חשיבות גדולה בהרבה לאדם מחלקה בטיפוח התקשורת האנושית.

"כחודש לפני מותו", מספרת תמי, "כתב יהודי מנוחין, הכנר הדגול: 'כשאדם שר מתוך נפשו, הוא מרפא בה בעת את עולמו הפנימי. כשכולם שרים מתוך נפשם ומאוחדים במוזיקה, הם מרפאים אף את העולם החיצוני. הייתי מאושר מאוד אילו יכולתי לחוות שירת עולם שכזו'. המוזיקה מאחדת את זמרי המקלה כולם. לא עוד כל זמר וקולו המיוחד, כי אם התאמה, הרמוניה, אחדות של הקולות הבודדים. במקלה או בשירה משותפת של כל קבוצה, העבודה העיקרית היא על האחדות הקולית. לשם כך דרושה הקשבה מיוחדת: לא רק הקשבה מוזיקלית כדי לוודא שהצלילים נכונים ואחידים, אלא הקשבה לקולם של חברי הקבוצה ומאמץ ליצור אחדות של גוון קולי. למעשה, לא לקולי שלי עלי להקשיב, אלא לקולם של אלה השרים לידי. או אז נוצרת הרמוניה מושלמת, כשכל אחד מקשיב לסובבים אותו".

קל, לאור דבריה של תמי להבין למה מקבלת השירה המשותפת מקום מרכזי במסגרת הכשרות אנתרופוסופיות שונות. עם זאת, החוכמה היא להפוך את השירה המשותפת לחלק בלתי נפרד מחייו של האדם מהגילאים הצעירים.

שיר ראשון

על חשיבותה של המוזיקה, והשירה במיוחד, בהתפתחותו של הילד מספר גלעד גולדשמיט בספרו "עולמה של הילדות" (הוצאת הרדוף): "מוזיקה חיה נעשית קודם כל בין אנשים. בני אדם יוצרים אותה והיא מקשרת בין בני אדם ועוברת מנפש לנפש [...]. זהו אמצעי בעל פוטנציאל

הרמוניה מוזיקאלית מצליחה להמחיש אידיאל קהילתי בו קולות שונים, שפועלים מתוך מודעות לייחוד שלהם פועלים יחד בתיאום מושלם תוך הקשבה לעצמם ולחבריהם, מצליחים ליצור איכות קולית חדשה לחלוטין

עבודה רוחנית משותפת.

מספיק רק למקד את מבטך בזמר מקהלה אשר אמור להתאים את קולו ליותר מעשרה קולות שונים, תוך כדי שמירה על מסלול קבוע וברור. שירת מקהלה דורשת מחבר המקהלה להיות בו בזמן ערני לעצמו, לחברו, להנחיות המנצח ותוויים. כל זאת מאפשרת נוכחותה החיה של המוזיקה. לו רק יכולנו לחיות כך בחיינו. אבל המוזיקה, היא זו שהופכת את השירה הקבוצתית להרבה יותר מרק דיאלוג בין המזמרים, היא אינה עוד פעילות אשר מחברת בין משתתפיה. מפגש אנושי שכזה מציע תקשורת אחרת, אשר מתרחשת לאורו של גורם שלישי שיכול להופיע רק בהזדמנות מיוחדת זו.

אם נרצה לזקק את התרומה של השירה המשותפת להבנת מהותה של קהילה, נצטרך לרדת לשורש המילה, תרתי משמע: המילה קהל, המורכבת מאותיות השורש של קהילה ומקהלה - ק.ה.ל, מתייחסת במסורת היהודית לקבוצה של מתפללים. אלה אשר שרים יחדיו משולים לקבוצת מתפללים שנושאים את תפילתם אל המוזיקה. אם ההתכוננות הרוחנית בשירה המשותפת אל המוזיקה היא מכרעת, נותר לשאול מהי ההתכוננות הרוחנית בחיי הקהילה, שבה בדרך כלל מתמקדים בקשרים הבין-אישיים ורואים בהם הראשית והאחרית? כללו של דבר, אם תפילה לא נישאת למעלה, הרי אין היא תפילה, ואם אין תפילה הרי אין זה קהל, ואם אין זה קהל אין זו קהילה, ואין כאן אלא קבוצה של אנשים אשר נקרתה לה באקראי.

בספר "חווית הטון באדם" (הוצאת מיקרוקוסמוס) אומר רודולף שטיינר כי שירה היא יותר מפעילות פיזית גרידא. היא מתחילה, אמנם, מפעילות טכנית פיזיולוגית אבל "חייבת להשתחרר מהגישה המכניסטית כדי שהזמר יתעורר להבנה של הטון האמיתי כמציאות רוחנית". בשביל שטיינר "הטון האמיתי" מתייחס ליישות רוחנית אשר קיימת ברחבי היקום אשר נישאת דרך אוזנינו וחודרת אל תוך ישותנו הפנימית. אז, כאשר זמר יוצר מלודיה הוא למעשה מהדהד את קולו של היקום. שטיינר מציג זאת כך: "הזמר חווה חוויה עמוקה של ישותו כ'עמוד מצלצל של קול'. כל המעטפת האתרוית של האדם - כל כוחות חייו מעורבים בשירתו".

זמרים גדולים הם בעלי נטייה חזקה יותר לתופעה הזו; הם מיומנים באמנות השירה מכל הגוף. דוד המלך, אחד הזמרים המהוללים בעולם המקרא, הצליח להגיע לחוויה הזו בכל פעם ששר, כך מספר לנו שטיינר, שגם אומר שבעזרת הנחיה נכונה לכל אדם יש את היכולת לשיר מהעצמות: "החוויה בדרך לשם חייבת להיות ברורה לכולנו, לא כדי שנהייה זמרים מקצועיים, אלא כדי שנמצא את הדרך לשיר היטב, והרי זאת אחת מהדרכים שיעזרו לנו למצוא את אנושיותנו".

אם שירה היא ביטוי לכמיהה לשלמות הרוחנית, הנפשית והפיזית של האדם רק סביר להניח ששירה משותפת היא ניסיון אנושי משותף להגיע אל אותה שלמות רוחנית. ההבנה הזו עשויה להאיר את השירה המשותפת באור אחר לחלוטין, לא רק כדרך ביטוי מוזיקאלית, אלא כצורה שונה לחלוטין של שיח, דרך אחרת לתקשר, צורה ייחודית של

www.adamolam.co.il

...וגם

adamolam.co.il/community

הדבר הכי טוב שקרה לך
מאז שהפכת למנוי אדם עולם!